

zaterdag

16.01.2016

20.00 Concertzaal

19.15 Inleiding door

Sofie Taes

# Anima Eterna Brugge

Beethoven & von Weber



**CONCERTGEBOUW BRUGGE**

## Biografieën

Opgericht in 1987 door Jos van Immerseel als levend laboratorium voor zijn onderzoek in de barokmuziek, evolueerde Anima Eterna Brugge (BE) van een compact strijkersensemble tot een volbloed symfonisch orkest, dat ook klassiek, romantisch en vroegmodern repertoire exploreert. Het consequente gebruik van historisch instrumentarium, de permanente leiding door van Immerseel, de projectmatige aanpak en het respect voor de intenties van de componist vormen het credo van dit orkest. Solisten stammen uit eigen rangen of zijn 'vrienden van het huis', zoals Claire Chevallier (piano), Chouchane Siranossian (viool), Yeree Suh (sopraan) en Thomas Bauer (bariton). Partners als Concertgebouw Brugge, Opéra de Dijon en BOZAR schrijven mee aan het verhaal van Anima Eterna Brugge, dat resulteerde in een indrukwekkende reeks opnames, sinds 2002 voortgezet door Outhere als Collection Anima Eterna. De nieuwsgierigheid van de musici en de honger van het publiek blijken nog niet gestild: Anima Eterna Brugge blijft synoniem voor innovatie zonder provocatie, voorbereiding en professionalisme, passie en plezier.

Jos van Immerseel (BE) studeerde piano (Eugène Traey), orgel (Flor Peeters), zang (Lucie Frateur) en orkestdirectie (Daniel Sternefeld) en verdiepte zich als autodidact in organologie, retoriek en de historische pianoforte. Deze interesses leidden hem naar de oude muziek, de oprichting van een eigen ensemble (Collegium Musicum, 1964-1968), klavecimbelstudies bij Kenneth Gilbert en een overwinning in het eerste klavecimbelconcours van Parijs (1973). Vandaag geniet hij wereldwijd erkenning als solist en kamermusicus en is hij te horen op de belangrijkste internationale concertpodia. Parallel maakte van Immerseel carrière

als dirigent, sinds 1987 van geesteskind Anima Eterna Brugge. Hij is ook actief als docent aan muziekinstituten overal ter wereld en leidt masterclasses van Weimar tot Fukuoka. Ankerpunten zijn het Brugse Concertgebouw – waar hij met Anima Eterna Brugge in residentie is sinds 2003 –, BOZAR en de Opéra de Dijon, waaraan het orkest als 'ensemble associé' is gelieerd. Hij is ten slotte ook verzamelaar: overtuigd dat de instrumenten die een componist heeft gekend de sleutel zijn tot een correcte voordracht, bouwde hij een collectie historische klavieren uit. Zij brengen hem tot bij de componist en zijn muziek: een noodzakelijk en compromisloos uitgangspunt.

Lisa Shklyaver (RU) kreeg op haar vierde haar eerste pianolessen van haar vader. Als elfjarige studeerde ze al klarinet bij haar grootvader, een solo-klarinetist in het Symfonieorkest van Khabarovsk. Een jaar later trad zij voor het eerst op met orkest in Webers *Concertino*. In 2006 rondde zij haar studies af aan het Rimsky-Korsakov-Conservatorium in Sint-Petersburg. Ze specialiseerde zich aan de Musikhochschule van Karlsruhe en aan de Hochschule für Musik in Trossingen. Lisa Shklyaver speelt in verschillende orkesten zoals Anima Eterna Brugge, Elbipolis Hamburg, Concerto Brandenburg en L'arpa festante München. In kamermuziekverband speelt zij onder andere met Anton Steck, Nicholas Daniel en Akio Koyama. Zij werkte met de componisten Marton Illes en Sydney Corbett. Haar repertoire reikt van de vroegste klarinetmuziek tot de hedendaagse muziek. Afgelopen jaar verscheen haar cd *La clarinette française*, met Jos van Immerseel, opgenomen in het Concertgebouw.

## Uitvoerders en programma

**Anima Eterna Brugge:** orkest  
**Jos van Immerseel:** dirigent  
**Lisa Shklyaver:** klarinet

**Jakob Lehmann:** assistent dirigent

—

**Ludwig van Beethoven (1770-1827)**  
*Ouverture Egmont*, opus 84 (1809-1810)

**Carl Maria von Weber (1786-1826)**  
*Klarinetconcerto nr. 2*, opus 74 (1811)  
- Allegro  
- Andante con moto  
- Alla polacca

— pauze —

**Ludwig van Beethoven**  
*Symfonie nr. 5* (1807-1808)  
- Allegro con brio  
- Andante con moto  
- Scherzo: allegro  
- Allegro

Wie niet genoeg krijgt van Anima Eterna Brugge, kan zijn hart ophalen met de Schubertiade-box. Deze verzamelbox met het mooiste van Schubert door Anima Eterna Brugge en Jos van Immerseel verscheen onlangs bij Outhere en werd trouwens integraal in het Concertgebouw opgenomen!



Uw applaus krijgt kleur dankzij de bloemen van Bloemblad.

## Vernieuwers met pruik: de heldhaftige virtuositeit van Beethoven en von Weber

Tot aan het slotakkoord, ja zelfs nog daarna, zal de toehoorder zich niet kunnen losrukken uit deze wonderlijke geesteswereld, waarin pijn en plezier – uit klank gehouwen – hem omgeven.

E.T.A. Hoffmann over de mokerslag die *Symfonie nr. 5* heet.

De geboorte van deze ‘nieuwe symfonie’ kadert perfect in de tijdgeest: toen Beethoven zijn eerste symfonie componeerde, was de esthetische appreciatie van de instrumentale muziek aan een opmars bezig en had de symfonie een plekje in de voorhoede van de absolute muziekgenres veroverd. Prestigieus qua opzet en flexibel op het vlak van vorm en invulling, torste ze enkel nog het juk van ‘abstractie’: was muziek zonder gezongen tekst niet onmachtig om ethische, sociale, politieke of artistieke ideeën over te brengen? Was de symfonie, met andere woorden, niet eerder entertainment dan cultuur?

Het antwoord op deze vragen klonk pas aan het begin van de 19e eeuw – en dankzij het werk van Haydn en Mozart – overtuigend ‘nee!’. De symfonie groeide daarop uit tot het koninginnengenre van de absolute muziek: het ontbreken van tekst – wat de muziek een grenzeloze vrijheid verleende –, de autonome status en universele zeggingskracht van de symfonie werden nu als hoogste deugden gehuldigd. Al gauw werden haar ook semantische kwaliteiten toegedicht: zelfs muziek zonder woorden kon verhalen of ethische concepten vertellen.

Hoewel deze ontwikkeling niet volledig op Beethovens conto te schrijven is, was hij wel degene die van het ‘momentum’ gebruik heeft gemaakt om de symfonie naar nieuwe artistieke hoogten te tillen. Zijn directe invloed op de esthetiek, de thematische integratie en

het dramatische potentieel van de symfonie zou nog generaties lang doorwerken. Maar ook op technisch vlak was Beethoven een onmisbare schakel: in zijn symfonieën etaleert hij tal van compositietechnieken en her-denkt hij zowel de basisstructuur als de vormtaal van de individuele bewegingen. Precies daarom is er niet zoiets als een ‘typische Beethoven-symfonie’: elke compositie is als een expeditie door een nieuwe denkwereld, een antwoord op een andere probleemstelling, een experiment met vreemde stoffen en formules.

In zijn eerste periode voltooide Beethoven 2 symfonieën, waarin de Haydn-blauwdruk nog sterk doorschemert. Maar *Symfonie nr. 3 (Eroica)* – met haar referenties aan morele en politieke idealen en doorgedreven thematische ontwikkeling – was baanbrekend. In *Symfonie nr. 5* heeft vooral het virtuoze motivische vlechtwerk een enorme impact gehad. Het cement tussen de thematische ideeën en de vier bewegingen is het beroemde viernotenmotief met repetitief ritme en dalende terts, dat de componist tijdens de openingsbeweging in ons muzikale geheugen spijkt. De alomtegenwoordigheid van dit ‘noodlotsmotief’ laat Beethoven toe een massieve constructie te bouwen die nimmer wankelt – zelfs niet onder ingrijpende vormexperimenten, zoals de grensvervaging tussen de slotbewegingen en de toevoeging van een fragment uit het derde in het laatste deel. In de monumentale finale toont Beethoven het immense debiet van een symfonische apotheose: een maalstroom van eerder geponeerde ideeën, antwoorden op gestelde vragen en nieuwe gedachten die ‘een leven na de laatste noot’ suggereren.

Vanavond is de symfonie de kers op de taart van een menu dat ook twee andere instrumentale genres serveert. De *Egmont-*

ouverture, behorend tot de scènemuziek voor Goethes gelijknamige, semi-historische toneelstuk, herneemt een van Beethovens favoriete topics (dat misschien ook in de slotfase van *Symfonie nr. 5* gelezen kan worden): de triomf van de mens op het noodlot en van de geest op de materie. Ondanks de dood van de titelheld – een Vlaamse graaf uit de 16e eeuw – is het niet de hertog van Alva die overwint maar het volk dat, geïnspireerd door hun martelaar, zijn verdrukker zal onttronen.

De ouverture is een perfecte soundtrack die – ondanks een sombere openingspassage – de belofte van victorie inhoudt. Terwijl het openingsmotief de tiran representeert en de donkere sfeer de gewelddadige bezetter en het verdrukte volk weerspiegelen, leidt een tempoversnelling naar een onstuimig *Allegro*. Het Alva-motief blijft echter aanwezig, wint aan kracht en scherpte bij Egmonts executie, maar wordt alsnog van de kaart geveegd in het afsluitende zegelied.

Carl Maria von Webers *Klarinetconcerto in Es* cultiveert een heel ander idioom: niet vormexperiment, overdracht, of gelijkwaardigheid van partijen staan voorop, dan wel de glansprestatie van een enkele solist. Dat neemt niet weg dat ook von Weber een man met idealen was: als medestichter van het geheime ‘Harmonischer Verein’ ijverde hij voor een hoger niveau van muziekkritiek en de verbetering van de algemene muzieksmaak. Deze missie was een van de redenen achter zijn ambitieuze Duitse tournee van 1811, die hem onder meer in het hoftheater van München bracht waar op 5 april zijn *Concertino* voor klarinet werd voorgesteld. Hofklarinetist Heinrich Baermann oogstte zoveel lof, dat niet enkel een koninklijke bestelling voor twee

concerti werd geplaatst, maar ook een gezamenlijke tournee werd opgezet die het onwaarschijnlijke duo (von Weber: kleurloos en timide, Baermann: atletisch en joviaal) naar Praag en Weimar zou leiden.

Vandaag gelden de Baermann-concerti als repertoiretoppers. Von Weber moet een grondige kennis van het instrument hebben gehad, want zijn concerten zijn adembenemend virtuoos en hoogst karakteristiek. In het tweeluik (opus 73 in f en opus 74 in Es) verkent hij de diverse expressieve registers van de klarinet: waar het eerste werk grossiert in drama en weidse gestes, wordt in opus 74 een meer lyrisch, lichter klankspectrum aangeraakt. Het virtuoze openings-*Allegro* met snelle, decoratieve passages en abrupte registerwissels wordt gecounterd door een zangerig *Andante*, dat de solist op zijn expressieve capaciteiten test, en een speels *Alla polacca* met duizelingwekkende technische uitdagingen. Het orkest is niet de beethoveniaanse massa die ‘in formatie’ opereert, maar een steunkorps dat in verspreide slagorde aantreedt. Met prachtige solistische passages voor houtblazers, hoorns, trompetten en violen, weet von Weber eveneens elke luisteraar voor zich te winnen.

Sofie Taes

## Lamoraal, graaf van Egmond (1522-1568)

Met *Egmont* (met een t achteraan) wordt het historische drama bedoeld, waaraan Wolfgang von Goethe van 1775 tot 1787 werkte. Het werk werd met weinig succes gecreëerd in Weimar in 1791 en herwerkt door Iffland en Schiller (deze versie werd in 1796 met meer succes opgevoerd). En het inspireerde Beethoven tot de gelijknamige toneelmuziek waarvan de *Ouverture* (1810) beroemd werd en bleef. De hoofdpersoon van Goethes drama is wel de gekende Nederlandse vrijheidsheld Lamoraal, graaf van Egmond (overigens met een d achteraan) die samen met de graaf van Hoorne (Philips van Montmorency-Nivelle) op 5 juni 1568 op de Grote Markt van Brussel werd onthoofd, maar zijn karakter en levensomstandigheden heeft Goethe enigszins gewijzigd.

De historische graaf van Egmond was heel wat minder onbezonnen dan Goethes protagonist en al vele jaren echtgenoot en vader. Egmond was de naam van de oudste Hollandse benedictijnenabdij die in de 10e eeuw eigendom werd van de graven van Holland die de abt benoemden. In 1140 nam paus Innocentius II de abdij onder zijn bescherming en de graven werden sindsdien tot oppervoogden aangesteld. Mettertijd werd het ambt van voogd erfelijk en zo ontstond het geslacht Egmond. Door huwelijken en afsplitsingen verwierf het in de volgende eeuwen een groot aantal heerlijkheden en graafschappen.

Een belangrijke telg uit het geslacht Egmond was graaf Lamoraal die vele bezittingen had in Holland en Vlaanderen en sinds 1553 prins van Gavere was. Hij nam dienst in het leger van Karel V en werd krijgsoverste.

Door zijn aandeel in de overwinningen bij Saint-Quentin (1557) en Grevelingen (1558) werd hij een van de beroemdste veldheren van zijn tijd. In 1559 benoemde Filips II hem tot stadhouder van Vlaanderen en Artois,

lid van de Raad van State en bevelhebber van de Spaanse troepen in de Nederlanden. Samen met Willem van Oranje en de graaf van Hoorne verzette hij zich echter heftig tegen het beleid van de meest gehate man in de Nederlanden, Granvelle, de hebzuchtige kardinaal-aartsbisschop van Mechelen die uit eigenbelang Filips vervolging van ketteren steunde. Na de Beeldenstorm (1566), die hij afkeurde, koos hij opnieuw de zijde van de regering. Alhoewel gewaarschuwd door Willem die zich in Dillenburg in veiligheid had gebracht, wachtte hij samen met zijn vriend Hoorne de komst van Alva af en nauwelijks een maand na diens intocht in Brussel werden beide graven na een feest gevangen genomen. (9 september 1567). De Raad van Beroerte (Bloedraad), ingesteld door Alva, beschuldigde hen van hoogverraad en in mei 1568 werden ze door Alva ter dood veroordeeld. Op 5 juni 1568 werden ze naar het schavot geleid. Edmond was dan geen jongeling meer zoals in Goethes drama en ook 'Klärchen', zijn geliefde en liefvallig meisje van eenvoudige afkomst, is ontsproten aan Goethes fantasie.

Johan Huys

## Anima Eterna Brugge

### eerste viool

Daniela Helm  
Balázs Bozzai  
Laura Johnson  
Malina Mantcheva  
László Paulik  
Martin Reimann

### tweede viool

John Meyer  
Barbara Erdner  
Evan Few  
Femke Huizinga  
Paulien Kostense  
Joseph Tan

### altviool

Bernadette Verhagen  
NN  
Galina Sinchenko  
Manuel Visser  
Wanda Visser

### cello

Ute Petersilge  
Dmitriy Dikhtiar  
Hilary Metzger  
Sergei Istomin

### contrabas

James Munro  
Love Persson  
Mattias Frostenson

### fluit

Georges Barthel  
Charles Zebley

### piccolo

Oeds Van Middelkoop

### hobo

Jose Domenech Lafont  
Lidewei De Sterck

### klarinet

Lisa Shklyaver  
Diederik Ornée

### fagot

Jane Gower  
Györgyi Farkas

### contrafagot

Antoine Pecqueur

### hoorn

Stefan Blonk  
Martin Mürner  
Renée Allen  
Jörg Schulteß



Roel Dieltiens

do 18.02.16 / 20.00 / Kamermuziekzaal  
**Dieltiens, Sepec & Schreiber /  
Beethoven. Strijktrio's**

De jonge Beethoven presenteerde zijn *Strijktrio's*, opus 9 als 'de beste van mijn werken'. Roel Dieltiens gidst u door diens artistieke groei, van het Mozart-geïnspireerde *Trio*, opus 3 tot het hoogst dramatische *Trio in c*. In de woorden van Beethoven-biograaf Von Lenz: 'een raphaëlesk moment van inspiratie voor de Michelangelo van de instrumentale muziek.'



Chouchane Siranossian

vr 04.03.16 / 20.00 / Concertzaal  
**Anima Eterna Brugge /  
Los jardines de España**

Zigeunermuziek, flarden flamenco, zinnelijke Andalousische liederen en onweerstaanbare ritmes: dit zuiderse programma van orchestra in residence Anima Eterna Brugge staat bol van etnische invloeden. Klapstuk wordt Ravels *Tzigane* met een sterrenrol voor de jonge violiste Chouchane Siranossian.

## Workshop Sound Factory voor volwassenen

Het Concertgebouw eens met andere ogen bekijken? Tijdens een workshop Sound Factory dompelt een gids u onder in de wereld van de geluidskunst. De sessie start met een ontdekkingstocht door het Concertgebouw. Vervolgens is er een actieve sessie waarbij de deelnemers eigen klanken creëren met interactieve installaties.

wo 02.03.16 / 20.00 / € 12

BESTEL UW TICKETS NU OP

**WWW.CONCERTGEBOUW.BE**  
**+32 70 22 33 02 / IN&UIT**  
BRUGGE 'T ZAND 34

Praat na de voorstelling gezellig na in het Concertgebouwcafé of vertel ons wat u ervan vond op Facebook  of Twitter  (@concertgebouwbr).



Gezellig tafelen voor of na een voorstelling met een verrassing op vertoon van het concertticket. [www.concertgebouw.be/services](http://www.concertgebouw.be/services).



BRUGGE



DeMorgen.

Knack

Klara

FOCUS|WTV